

1719.

1. Babineller, Gellh. Christ, Ordin. Felorum . . . - De canis :
l. b. s. p. d. (ad disputationem solennem Johannis
Gottfriedi Vogelii innotat.)
3^a 56
2. Babineller, Gellh. Christ: De medicis ex voluntate
aegroti perperam curante. 3 Exempl.
4. Bergerus, Christ. Henricus: Lectorum benevolentiam
ad orationem, quae professionem institutionum
juris civilis. . . auspiciabiliter . . . innotat
- 5^a 56 = Berger, Christ. Henricus: De praescriptione
spirituum aliorum. 2 Exempl.
6. Bergerus, Fr. Gottfriedus: Rector academiae Witten-
bergensis, . . . civis academici ad Dyque et
Laborum natalium domini nostri Festi Christi . . .
innotat.
7. Buhn, Joh. Gottlieb: Simulationem religionis:
ipso jure naturae illicitam . . . submittit.
- 8^a 56 = Hoffmann, Christianus: De cessionibus jurisdictionis

et extrajudicialibus eorumque differentie

2 Exempl.
Keffner siehe nr. 10 b

J. Aeverker, Meist. Trakt.: Animum creati seibus
alii falso et vero adscriptam homini eminentes
competere . . . defendit.

10. Loescher, Mart. Trakt.: Dissolutio . . . de mundo,
opinionibus et sententiis exhibens.

11. Mencke, Gottfr. Ludov.: De variis fendorum
divoribus.

12. Mencken, Gottfr. Ludov.: De renovatione
investiturae et vinculo obligationis, quo
senioris et vasallus invicem obstringun-
tur.

13tes Menckenius, Gottfr. Ludov.: Sansam de
jure principis evangelici circa divortia
valeriana . . . proponit 2. Exempl.

14^a 26

2 Menckerus, Godefr. Ludov.: De rescriptis ambrosii
veronensis ex tunc et ex nunc. (supra et infra)

2 Exempl.

15. Reimerus, Hermann Samuel: Dissertationis schedae 2.
mibi de Machiavellicis in Machiavellicis
praecipuis.

16 Spener, Jacob. Carol.: Fundamenta juris publici
h. e. de ceterisque quae ad hunc spectant h. e.
h. e. est praecipuis --- insidit et commentat

17. Spener, Jacobus Carolus: publicus in J. C. Cuccij
hypomnemata juris feudalis reputationes
insidit et commentat

18. Spener, Jacob. Carolus: De tacita remissione
feloniae.

19. Wember, Jo. Balthasar. Ordinis juridici. . . .
Securus: Actori benevola d. p. d. (et supra)
Liberum solummodo Caroli Frederici Michaelis

instit.)

26. Wenzel, Fr. Balthasar, Ordinum juridicum . . .
Decanus: lectio benevole s. p. d. (ut Dispensa-
tionem plenam Fr. Martini Brendelii
instit.)

27. Wenzel, Fr. Balthasar: De cerebri certifi-
cacione corporis selecti.

6218. 1719
56
7
Q. D. B. V.
DISSERTATIO IVRIDICA
DE

**PRAESCRPTIONE
SPONSALIORVM**

QVAM

PRAESIDE

**D. CHRISTOPH. HENRICO
BERGERO**

INSTITVTIONVM P. P. DICASTERIORVM
IVRIDICORVM, QVAE VITEMBERGAE
FLORENT, ITEMQVE IVDICII PROVINCIALIS IN
MARCHIONATV INFERIORIS LVSATIAE
ASSESSORE

D. VIII. IVL. MDCCXIX

PVBlicAE ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMITTET
AVCTOR

**FRIDERICVS LVDOVICVS
BERGER**

VITEMBERGA SAXO

VITEMBERGAE
LITERIS AVGVSTI KOBERSTEINII
M DCC XXIV

DR. M. J. THORNDICKE

BRASSORFENKAMP

SPONSALORUM

B. G. H. J. O. H. H. N. I. C. O.

1717

1718

1719

1720

1721

1722

1723

1724

1725

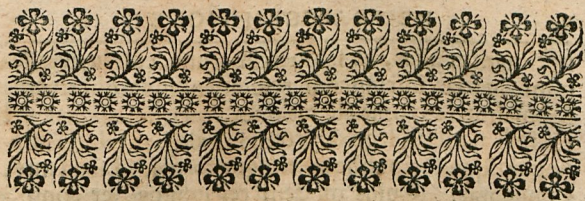
1726

1727

1728

1729

1730

DISSERTATIO
DE
PRAESCRIPTIONE
SPONSALIORVM

§. I

Exploratum omnino expeditumque est, omni iure, dissolui sponsalia ac retractari posse, cum illa Diuinae, humanaeque, leges ab ipsa coniugali societate distinxerint mirifice, nec tantam indiderint ipsis uim et efficaciam, quanta quidem coniugia communita esse, constat. Id quod aperte innuit Ictus in *l. i. n. de Sponsal.* ubi per mentionem sponsalia, ac repromissionem, futurarum nuptiarum definit Idem, consensumque sponsalitiū a coniugali illo, ac nuptiali, sollicitè segregat.

§. II

Hinc nec est, cur mireris, plerasque olim gentes
A 2 opti-

optimarum alias, ac saluberrimarum, conditrices legum, uarias infringendi rescindendique contractus sponfalitios excogitasse rationes, quarum aliquae uel ex ipsa naturali lege depromptae, aliquae saltem, statu cuiusque Reipublicae, eiusque forma, id suadente, adiuuentae. Cuius quidem rei insigne, et conspicuum, argumentum praebent Repudia, Hebraeis ipsis, Graecis, aliisque nationibus, frequentissima, quorum tamen indolem hic indagare, ab instituto ualde alienum foret. Conferatur de hocce argumento Io. SELDEN. *de Uxore Hebraic. et Diuort. Hebr.* CYPRAEVS *de Sponfal. c. 12. §. 1. seqq.*

§. III

In primis uero Romani, quemadmodum complura, sponfalibus, ac connubiis, conciliandis idonea, ob rationes non iniquas, formaeque Reipublicae ipsorum maxime congruas, legibus suis passim uetustissimis constituere, ita neque minus multas, atque memorabiles, causas, uinculis, mediante contractu sponfalitio nexis, iterum tollendis, suffecturas, posteritati prodiderunt

§. IV

Equidem, iam quaedam de Repudiis Quiritum, de quibus tot, tantaque, in iure nostro curiose exquisiteque fuere disposita, disserere, animus non est, nec inquirere, an ea, uel ob leuissimi momenti causas promiscue permitta, rectae dictamini rationis, Diuinae praescripto, conueniant adeo, quod in primis negauit ARNISAEVVS *de Iure Connub. C. 6. §. 3. n. 14.*

n. 14. seqq. uel, cur, causis, legibus definitis, suppressis plane, neque prolatis, distrahere sponsalia diuidereque coniugia, licuerit, *Nov. 22. c. 4. Nou. 117. c. 10. Nou. 140.* id ipsum enim optime expressit *PLVTARCH. in Aemilio.* Hoc solum forsan non incommode sufficiat monuisse, rationem libertatis mittendi repudia, lure Ciuili concessae, quae quidem uox comprehendit quoque sponsalium qualemcunque dissolutionem, inde et merito arcessendam esse, quod ipsa, infinitis fere luris huius sanctionibus, ad normam aliorum contractuum ciuilium redacta fuerint, & conformata. Neque enim secularia instituta spirituali tali characterem sponsalium instruxere conuentionem, qualem quidem ipsi affingunt Pontificum Decreta, sed intra simplices potius pacti fines cohibuerunt ita, ut plures adhuc ab ipsa recedendi prodiderint modos, quales quidem in extinguentis alioqui ceteris obligationibus locum sibi nequaquam uindicant, quod sat euincit singularis illa dispositio *l. 1. C. de Sponsal. cuius rationem non inconcinnam tradunt interpretes ad d. l. Conf. CYN. ibi, CYPR. de Sponsal. c. 13. §. 8. n. 1.* ubi recte eos reprehendit, qui *cit. legem* de sponsalibus, de futuro intelligendam, putant

§. V

Neque tamen licentia, & facultas, nexum sponsaliorum, mutuo iamiam assensu conualidatum, dirimendi, adeo fuit protensa, quin certis potius includeretur limitibus, proteruique hominum, fidem datam pro lubitu uiolantium, prudenter sat excogitatis,

A 3

nec

nec contemnendis, poenis aliquatenus coerceretur. Illos enim, qui sine iusta quadam causa a sponsalitia conuentione resiliunt, arrhas datas uel perdere, uel in duplum restituere, salubriter sanxerunt Imperatores in *l. 1. C. de Sponsal.*

§. VI

Idoneae uero, licitaeque, renunciandi promissioni nuptiali rationes diuersae in Iure Iustiniano subinde deprehenduntur, quo apprime referri queunt, infamia, prodigalitas, conuersatio impudica, laesae crimen maiestatis, ueneficii, falsi, et reliquae, quae sollicitate recensentur in *l. 8. C. de Repud. Nou. 22. c. 15. Nou. 117. c. 9. et 10.* Immo plures adhuc aliae passim, Legibus insertae, latitant, quas una eademque regula uix comprehenderis, ut proinde arbitrium prudentis ac circumspecti iudicis hic neuiquam excludatur, prouti bene animaduertit CARPZOV. *Iurispr. Eccles. l. 2. def. 176. n. 3. seqq.* Add. SANCHEZ. *de Matrim. l. 1. Disp. 53. seqq.* Plures tamen, quas Canonici Iuris, alique, afferunt interpretes, sedulo congestae a GERHARDO *de Coniug. §. 160.* sunt leuioris momenti, et uel risu explodendae, neque merentur, ut aliquid in iudicio ponderis ipsis tribuatur. Conf. omnino ACCVRS. *ad l. 5. C. de Sponsalib. §. 1.* SICHARD. *ad eand. n. 10*

§. VII

Praesertim uero, et tunc, Repudium admittendum esse, ex Iure nostro patet, sicubi ultra conuentionale tempus, uel legale, differatur matrimonii, per spon-

sponsalia inchoati, sperata diu consummatio. Hic tamen, prius, quam ad institutum progrediamur, obserues, necesse est, sponsalia, sub conditione certi temporis, iis praestituti, inita, hoc, ante conuentionis complementum celebratae, elapso, irrita reddi, prouti diserte statuit Pontifex in *cap. 22. X. de Sponsal. cum honesta quaeuis conditio sponsalibus adiici queat, c. 3. X. de Condit. appof. CARPZOV. L. 2. Dec. 20.* Quod tamen assertum tunc obtinet demum, si quidem detempore pactum inierint desponsati, obligationis finiendae ergo. Eo enim casu, ob tacitam, quae tali promissioni inest, conditionem, distrahuntur sponsalia, licet altera pars haud fuerit interpellata, SANCHEZ. *de Matrim. L. I. Disp. 53.* STRYK. *ad Ius Eccles. BRUNNEM. L. 2. c. 16. §. 9.* Quid si enim tantum de restringenda, limitandaque, ea inter partes conuentum? Tum sane sponsalia, elapso quamuis termino, non expirant, nec repudio ullus locus datur, propterea, quod hic dies, maturandi potius matrimonii gratia, et ad sollicitandum obligationis effectum, quam ad extinguendam ipsam, adiectus censetur *l. 23. §. 1. π. de Recept. et qui arbitr. recep. Ceterum, interdum quoque terminum perficiendis nuptiis, ex officii, sibi met demandati, potestate, praefigere posse iudicem, haud est ambigendum, de quo quidem egregie disserit SANCHEZ. de Matrim. L. I. Disp. 53. n. 9.*

§. VIII

Sed enim, de spatio illo, uel partium placito, uel iudiciali auctoritate et prouidentia, definito, hic exponere, ac disceptare, non lubet, tantum iam paucis,

paucis, at non spernendis, argumentis ex ipsa Ratione, ac Romanorum ingeniose inuentis statutis, ut demonstrarem *dissolutionem sponsalitiu pacti, ex lapsu temporis legali, quam, haud forsan inconcinna, Praescriptionis Sponsaliorum uoce complectimur*, insignis huius materiae, quem, rite modo cognoscatur, praestare queat, usus, et mirificae Doctorum circa ipsammet dissensiones, ex praconceptis opinionibus dimanantes, nobis haud immerito persuasere

§. IX

Equidem id uix quisquam in dubium uocauerit, iure Romano, perfectam quod *ἐνοπιὰν* continet, multa, egregiaque, prodita esse praescriptionis genera, quae accurate sat conquestiuit Io. OLDENDORP. *tract. de Temp. Praescr.* sed quorum aliqua, cum statui hodierno, aliter fere adornato, minus uideantur conuenire, nullam prorsus utilitatem praebent, et hinc in foris merito negliguntur, quaedam autem, quamuis optimis, Reique publicae summopere profuturis, rationibus subnixa, cum ipsa uetustissimos forsan Quiritum sapiant mores, institutaque, neque indoles eorum, paullulum detrusa, reconditaque, facili adeo negotio erui, et intelligi probe, queat (quomodo id in aliis fererebus, antiquitate aliquatenus sepultis, eheu! contingere assolet fere) parum excoluntur, atque adeo exagitantur, ut nunquam ipsis, ob sinistras interpretum explicationes, et, a dexteritate fideque mirum quantum alienas, opiniones, locus in iudiciis relinquatur. Eadem prorsus fata perpeffa iam pridem est *Praescriptio Sponsalitia*, quae cum omni modo ad seculum

seculum nostrum quadret, tantum abest, ut Legibus Germanicis aduersetur, ut potius iisdem mire sit conformis, immo uel ex ipsa Naturali Lege quadantenus queat deriuari

§. X

Nam, modo indolem praescriptionis hujus, in genere consideratae, exactius perpendamus, ex illo fonte, unde quidem sanctiones perpetuo ualituras, depromant Legumlatores, ac pleraque Iuris sui, et tot gentibus communis, deduxere placita Romani, dimanasse illam merito, liquet. Cum enim omnis omnino praescriptionis, siue ea perimat obligationem, actionemque, siue auferat rem, et ipsam alterius bonis per continuationem legitimi temporis adiciat, origo genuina in legis connatae institutis sit collocanda, nil prorsus impedit, quo minus et sponsalitia conuentionis rescissio, ex lapsu temporis legali profecta, quam maxime ipsis congruere uideatur

§. XI

Et uero argumenta, quae, ad usucapionum, praescriptionumque facultatem Iuri Naturali primitus asserendam, a Moralis scientiae cultoribus recte producuntur, ad praesentem materiam forsitan non inconcinne accommodari possunt. Vtique, ad negligentiam hominum, malitiamque, coercendam, terminandas lites, omnesque cauillationes praescindendas, terminum quandam, iuri suo, ex conuentione, uel aliunde, quaesito, legitime persequendo, peremptorium, ut ita loquar, a legislatore humano constitui posse, immo omnino constituendum esse,

B

se,

esse, est lumine rationis patet. Vt adeo summopere praedicandum sit, Leges Civiles hic a norma tali haud discessisse, sed sponsalitia quoque obligationi praestituisse certum tempus, ut perinde, atque aliae quaecunque actiones, praescriptione interire possit

§. XII

Hactenus, quantum permittit instituti ratio, huius rei naturam primario ex Naturae lute paullulum enucleavimus. Nunc quoque, ad Constitutiones illas Romanarum Legum, quae sponsionis praescriptionem matrimonialis clarissimis verbis ob oculos nobis ponunt, seduloque inculcant, aggredi, enodare, et ab omni sinistra interpretatione vindicare, par est. Praesertim autem sese sistit nobis, atque argumentum hocce egregie illustrat, textus famosus ille ac praestabilis, qui extat in *Lege 2. C. de Sponsal.* ubi Caesares disposuere sic, *Si is, qui puellam suis nuptiis pactus est, intra BIENNIVM exequi nuptias, in eadem provincia degens, supersederit, eiusque spatii sine decursu, in alterius poste a coniunctionem puella pervenerit, nihil fraudis ei sit, quae, nuptias maturando, nota sua diutius eludi, non passa est*

§. XIII

Neque vero sola haecce iuris Civiles sanctio suffecerit nobis, ad argumentum praefens pro dignitate exequendum, quin potius huc quoque arcessenda est *Lex 2. C. de Repud.* ubi quidem perspicuis, omnique ambiguitate destitutis, verbis rescriptum legimus, ac de praescriptione pacti nuptialis constitutum ita, *Li-*
borura

berum est si'iae tuae, si sponsum suum, post TRES PEREGRINATIONIS ANNOS, expectandum sibi ultra non putet, omiſſa ſpe huius coniunctionis, matrimonium facere, ne opportunum nubendi tempus amittat

§. XIV

Ex his quidem Iuſtiniani Iuris ſancionibus diſtincte ſat, ac luculenter, patet, biennali inter praefentes temporis ſpatio, inter abſentes autem triennali, ſponſalia praefcribi ita, ut termini eiufmodi lapſu omnis protinus obligatio, omne ius agendi, inde oriundum, penitus extingatur atque perimatur, neque iure conq̄ueri poſſit ſponſus, ius, ex contractu acquiſitum, hocce modo ſibi met auferri, cum ſponſa non ex proprio aſu, ſed aſſiſtente, et praeeunte quaſi, auctoritate legis, reſcindat ſponſalia, neque adeo ullo ea propter afficienda ſit diſpendio, immo potius ſponſus negligentiae, fraudulentaeque machinationis, iuſtiſſimas luat poenas

§. XV

Immo autem nec rationes huius rei difficiles ſunt indagatu. Praeterquam enim, quod iam ſupra abunde dedimus probatam, praefcriptionem hancce ad normam Iuris Naturalis plane eſſe directam, uel ſaltem eidem nequiquam repugnare, id quoque, fundamenti inſtar, omnino poſuere Legumlatoreſ, quod procraftinatio eiufmodi, ſive ex doſoſo animi propoſito, ſive ex culpa quadam ſupina, proficiſcatur illa, tacitum quoddam inuoluat inducatque repudium, tacitamque pacti ſponſaliti re-

nunciationem, quo quidem merito spectat illud ueterum dicerium, *Qui diu dubitat, diu noluit*, SICHARD. *ad l. 2. C. de Sponsal.* BRUNNEM. *ad eand.* Et, maxime puellarum, quibus saepissime forma pro dote est, fauorem ac miserationem dispositionem huiusmodi extorsisse, *ne illae opportunum nubendi tempus amittant*, quae uerba sunt *l. 2. C. de Repud.* uix est, quod ambigas

§. XVI

Identidem autem, ut Repudiorum leuitati, temeritati, et sic perfidiae, ita et, uice uersa, trahendis, et differendis nimis diu, sponfalibus, iam pridem ante intercesserat Constantinus M. in *Lege 4. C. Theod. de Sponsal.* ubi ita disponit statuitque Caesar. - - *Quod si, pactis nuptiis, transcurso biennio, qui puellam desponderit alteri, eandem sociauerit, in culpam sponsi potius, quam puellae, referatur, nec quicquam noceat ei, qui post biennium puellam marito alteri tradiderit.* Immo, quod memoratu dignissimum nobis uidetur, Iure ueteri Teutonico, in primis Longobardorum Legibus *Lib. 2. Tit. de Spons. Lege 1.* parentibus sponsae id facultatis tributum esse, apprehenditur, ut hanc illis alii coniungere liceat, ac denuo desponsare, sicubi sponsus, monitus, ut ducat eam intra certum tempus, biennio, a sponsalitia quod inde conuentione effluxit, distulerit ducere, quem quidem riuulum ex institutis Romanorum, Germanis, in primisque Longobardis, nunquam non fere cognitis, esse traductum, non adeo inepte quiscquam coniecérít. Ut adeo ex antiquioribus multo harum gentium moribus argumentum hocce eximium,

um, neque hæcenus, quod scimus, rite discussum, declarari queat

§. XVII

Subsistendum tamen neque hic nobis est, sed cautius inspiciendum, annon forsan ex inueteratis Romanae nationis institutis erui quicquam queat, quod materiae addat pondus, eam illustret, magisque instruat. Non parum sane talis fecerit discursio ad commodius textus, quos supra recensuimus, intelligendos, legum, in speciem pugnantium, nebulas ex ipsis legibus dissipandas, atque incongruas Dd. et aliunde depromptas, interpretationes feliciter discutiendas. Equidem haud diffitemur, rem, iam paucis uentilandam, multis esse dubiis implicitam, ex quibus uel peritissimus uix sese expediat, id certo tamen persuasum est, aliquid saltem, ad indolem Praescriptionis sponsaliorum studiosius indagandam, conferre ipsam posse

§. XIX

Consideranda hic uero sunt, antequam argumentum ipsum propius accedas, insignis connubiorum in Republica olim Romana fauor, grandeque fat coelibatus odium. Si qua enim ulla alia gens matrimoniis conciliandis magis intenta fuit, id quidem de Romano Populo affirmare merito licet. Cum enim in Rempublicam, bellorum in primis ciuiliu furore, uiris, bellis gerendis aptis, destitutam, proleque exhaustam, animaduernerent, illico scrutabantur media, quibus, ad celebrandas inuicem nuptias,

ptias, gignendosque adeo liberos, allicerentur ciues ac pertraherentur. Vnde tot leges ab antiquissima inde aetate, quibus, ad sobolem procreandam, non tam stimulo quodam naturali, quam gloriae, ac capeffendi imperii, dominatusque uniuersalis, iamiam acquisiti, confirmandi, auiditate, inducti Quirites, non solum maritatis maxima praemia, priuilegia, immunitatum uaria genera, concessere, sed etiam coelibem degentes uitam, ad coniugalem ineundam societatem, poenis fatis acerbis compellere haud dubitarunt

§. XIX

In primis graues omnino coercitiones, etiam contra ipsum Ius commune, et Legem antiquam XII Tabularum, coelibatui, orbitatique, irrogauit, et non spernenda foecunditati praemia proposuit, *Lex Iulia Papia Poppaea*. Quam quidem, coniugatis propitiam adeo, constitutionem D. Augustum, suffragante Senatu, condidisse, egregie commemorat SVETONIVS in *Vita Augusti c. 34.* et communis fert interpretum Iuris sententia. Conf. BALDVIN. de *Lege Papia*. Inde igitur, cum, omnia sanctionis huius, qua stante, sterisse quoque Rempublicam inconcussam, nouisque subinde adauctam incrementis, passim celebrarunt scriptores rei Romanae, capita enarrare, propositi nostri neque exigat neque admittat, hoc monuisse sufficiat, constituisse Caesarem, ut, post sponsalia, puellae puberis non protraherentur nuptiae, sed a contractis intra biennium sponsalibus acciperentur uxores, alias enim impune sibi eas post *biennium* aliam quaerere

rere posse conditionem, quamuis, si ipsarum culpa sponsalium consummatio fuerit impedita, restituendas arrhas iam dum acceptas in quadruplum, ea lege fuerit cautum

§. XX

Hance uero rem perspicue non solum indicat ICtus in *Leg. 17. π. de Sponsal.* quae quidem ad Legem *Iuliam* et *Papiam* est inscripta, cum ibi exceptionem quandam, sat exquisitam, profert Idem, de quo infra, sed etiam testimonio, quod uix tuto reieceris, confirmant, SVETON. in *Vit. Aug. cap. 34. DIO L. 54. ZONARAS Tom. 2.* et plerique Augustae Historiae Scriptores. Vbi tamen illud praetereundum haud est, poenam illam quadrupli, ueteri iure exactam, uti aperte innuitur in *l. 1. C. de Sponsal. l. 6. C. Theod. de Sponsal. l. 1. C. Theod. Si Rect. Prou. ibi. Poenaeque expertes sunt, qua quadruplum statuit, l. un. C. Si nupt. ex rescript. ibi, poenam iuris, item, ex praecepto legum, quo quidem legis uerbo omnino intelligitur *Iulia* et *Papia*, ab Imperatoribus in *l. 5. C. de Sponsal.* fuisse abrogatam, in eius locum suffecta dupli poena, ita, ut nihilominus hodiernum mulcta quadrupli illa satis acerba, ex conventionione, queat condici, uti recte obseruauit CVIAC. ad *tit. C. de Sponsal.**

§. XXI

Legis igitur huius sanctionem, de biennali praescriptione sponsaliorum indefinite esse capiendam, immo Nouissimis Constantini M. aliorumque Caesarum, Constitutionibus, ante a nobis prolixè recensitis, confirmatam, et in usum redactam reuocatamque, licet

licet alia Legis *Iuliae* praecepta a Principibus, immutata Reipublicae forma, praefertim a Constantino M. qui, primus Imperatorum, Christianam professus est fidem, fuerint abolita, teste BALDVINO, de *Lege Papia*, plures interpretum Iuris nostri intrepide affirmarunt. Sed enim hic ipsis resistere acriter, sententiamque, communi probatam calculo, impugnare haud dubitarunt, incomparabiles alioqui Viri, IACOB. CUIACIUS, ad tit. C. de *Sponsal.* et alibi passim, ac IACOB. GOTHOFREDVS in not. ad l. 4. C. *Theod. de Sponsal.* qui quidem l. *banc 4.* unde l. 2. C. de *Sponsal.* fuit depromta, et mirifice a Triboniano nostro interpolata, uti *cit. l.* confitetur ipse GOTHOFREDVS, cum dispositione *Papia* nil plane, putant, habere commune, ideo, quod fraudulentis tantum et imaginariis sponfalibus positus obex, terminoque habendi sponfas tempus angustiori sit conclusum, ne finis *Poppaeae* Legis per immaturitatem sponfarum, proteruiamque sponforum (ad quos praemia, maritis indulta, etiam pertinebant, uid. Dio L. 54. p. 609.) et qui maritorum iuribus diutius interdum fruebantur, penitus eluderetur, unde, ad indefinitum quandam et generalem biennii praescriptionem concludere, minus liceat

§. XXII

Has lites, diuersasque opiniones, in primis suscitauit locus ille Suetonii notabilis, iam supra a nobis adductus, ubi potiora habentur ita, *Cum immaturitate sponfarum, uim legis eludi, sentiret, tempus sponfas habendi coarctauit.* Inde uero ii, qui praescriptionis fundamenta in uetustissimo hocce Quiritum instituto collocanda, ne-

da, negant, quod iam paululum teteximus, promunt tela, quibus communem illam Dd. opinionem obruant, supprimantque. At, annon, si argumentum exactius consideres, limatiorique iudicio perpendas, aliam plane, quam proferunt iidem, explicationem admittant recipiantue illa, quae ibi memorat Suetonius? annon forsitan hisce uerbis indicare id uideatur idem, quod quidem certam, definitam, determinatamque, ineundis sponsalibus, aetatem, sanctione *Papia*, praefinierit Caesar? quicquid post id temporis ICTO uisum sit, qui non, nisi annos septem, in contrahendis iis requirit, *l. 14. π. de Sponsal.* uti id ipsum egregie demonstrauit ICTUS ille acutissimus, FRANCISCUS BALDWINVS de *Lege Papia*, aliique passim, quibus non omnino satisfecere forsitan CVIACIUS et GOTHOFREDVS in *locis supra citatis*. Et tandem, annon DIONIS *L. 54. ZONARAE Tom. 2.* ceterorumque, qui Augustorum res gestas monumentis literarum exquisitissime consignarunt, testimonia, ubi indefinitae tantum biennii praescriptionis, ad leuitatem repudii nimii paulatim constringendam, ac negligentiam desponsatorum itidem cohibendam, constitutae, iniicitur mentio, plus, uel eandem saltem, mereantur fidem, moueantque mentem, quam quidem Suetonii? Sane, hasce rationes sedulo expendendas, quis tuto negarit? quae tamen minime id effecerint, ut alteras prorsus euellant, ac destruant

§. XXIII

Quid ergo in hacce tenebrosa dissensionis uariae, dubiique iuris, mire obuoluta, caligine nobismet

met sentiendum? Vtique, si quid hic libertati ingenii indulgere liceat, nobis non displicet communis illa Antistiti iuris sententia, quam astruit omnino ac firmat origo et finis legis *Iuliae*, qui tendebat eo, ne in sponsalibus perficiendis, maturandisque nuptiis, necerentur morae, et puellae deciperentur, sed ut omnia essent rata, tametsi haec minus quadrent *l. 1. C. de Sponsal.* Nondum enim compertum est, annon repudii, post Legem *Papiam*, tanta superfuerit manseritque licentia, an uero illa constricta aliquatenus sit ab Augusto, limitibusque iustis conclusa ac circumscripta, cum nulla constitutio tum temporis corroborauerit eam, longissimo post aeuo demum certa lege permissam, cuius quidem dispositionis Caesareae rationem haud forte immerito miratur STRYK. *de Dissens. Spons. proem.*

§. XXIV

Sed, plura, licet sint in promptu, ad haec omnia plenius inuestiganda, attingere, uetat breuitatis studium. Ceterum, quicquid sit, de eo quidem uix ambigat quisquam, antiquitatum Romanarum paululum gnarus, Imperatores, in legibus illis recentioribus condendis, ad rationem Augusteae sanctionis, quam iam pridem ante Icti, *Gaius, Marcellus, Mauritius, Paullus, Terentius, Clemens, Ulpianus*, plures recensere nil attinet, commentationibus illustrauerant suis, ex quibus uarii dein a Iustiano nostro, eiusque Ex quaestore Magnifico, Digestis inserti inspersique sunt flosculi, uti apprime patet ex *l. 17. π. de Sponsal.* omnino respexisse, quod non solum de *l. 2. C. de Sponsal.* sed

fed etiam *l. 2 C. de Repud.* affirmari forsan potest, ibi, *Ne opportunum nubendi tempus amittat*, licet id, quod de triennali ibi habetur spatio, nequaquam menti Augusti conveniat, cum biennium tantum praefixerit ille, de quo supra. Quapropter, in *l. penult. π. de Sponsal.* uocem *annum* uel abundare, uel biennium legendum esse, monet Cuiac. *L. 16. Obs. 35.* et ex eo Isaac. Casavbon. in not. ad Sueton. in Vit. Aug. c. 34.

§. XXV

Hactenus ortum Praescriptionis Sponsalitiæ, quo rite cognito, uniuersa eius fere indoles constat, quantum exigebat institutum, declarauimus. Sed, ulterius progrediamur, necesse est, et inquiramus, annon tam claris apertisque Legibus, quibus materiae huius residet tutamen, atque praesidium, uel ex illis ipsismet, uel aliis Iustiniani iuris textibus, obici quiddam queat. Et non diffitendum, uarios hinc inde offendi scopulos, qui materiae huic uideantur metuendi. Praesertim autem huc referenda est *l. 4. C. Tb. de Sponsal.* toties iam allegata, quae, dum solum de *milite* loquitur, paganos a dispositione Legis Iuliae excludere, illosque dispositioni ueteris iuris prorsus relinquere, uidetur, quod et urget Iacob. Gothofred. in not. hic. At, cum non inepte quisquam iudicarit, uti, iam pluribus argumentis congestis, ostendimus, Constantinum ad Legis Iuliae dispositionem retrospectisse, quam quidem in hocce negotio distinxisse milites a paganis, nemo temere crediderit, cum, ob rationem eius penitus uniuersalem, omnibusque omnino accommodatam, etiam haecce lex ad paganos uideatur esse proroganda. Vbi ista tamen occurrit

ambiguitas, quod non appareat, cur *Papiae* Legis praescriptum hic repetierit, et biennii spatio sponsalia, a milite contracta, cohibuerit, Caesar, cum tamen militia iustam plane praebet absentiae causam. *l. 30. et 32. π. Ex quibus caus. maior.* Sed, annon repetitio ideo forsitan facta, quod D. Augusti lex, ob effrenos tunc, libidineque corruptos, et mirum quantum a veteris prudentiae laude remotos, Romanorum mores, abierit plane in desuetudinem? annon forte militis tantum singularis ibi iniecta mentio, prouti factum contigerat, ad Caesarem relatum, uti putat ipse *Interpres?* annon id legis nostrae placitum favori militum, miserationi puellarum quadanteus temperato, tribuendum, ne his absentia, quae olim in militibus Romanis diu plerumque durabat, adeo noceret, cum alias hic dispositioni *l. 17. π. de Sponsal.* merito fuisset infistendum? Haec quidem momenta, si rite aestimaueris, facile suffecerint ad obiectiones, ex hac lege repetitas, diluendas

§. XXVI

Dein huic etiam argumento uidetur mire aduersari *l. 1. C. de Sponsal.* ubi alii desponsatae, renunciare conditioni, et alii nubere, conceditur. Opus igitur non habebit biennium expectare, uel etiam triennium, si mero suo arbitrio discedere a sponsalicio pacto sponsa possit? Cur enim nuncium absenti mittere non ualeret, cum, etiam praesente illo, consilium mutare potuisset, quae sunt uerba *l. 2. C. de Repud. Conf. l. 10. π. de Sponsal.* Sed, praeterquam, quod dispositio *d. l. 1. fere* a ratione iuris aliena, quae non patitur, ut fides data infringatur audacter, et uel ea propter miranda sit, quod

quod temeritatem eiusmodi, ac libertatem, pacta ausu temerario rescindendi, grauius ac pie improbet Alexander *in l. 2. C. de Reb. Cred.* immo et perfidiae reos ex merito illos postulet, qui a sponsalibus sine iusta recedunt causa, Constantinus M. *in l. 4. C. Theod. de Sponsal.* intelligendum est in primis, facultatem illam iure quidem Iustiniano sine causa permitti semper, uerum non semper sine poena. Arrharum enim dispendio plectebantur repudia, et, si poena per stipulationem adiecta, hanc quoque exigere, fas erat, quo in primis collimat *l. 5. C. de Sponsal.* Quod si uero intra biennium sponsus sponsam domum haud duxisset, iam impune discedendi licentia patebat sponsae

§. XXVII

Nunc quoque, accedamus, par est, ad *legem* memorabilem ualde *penult. π. de Sponsal.* quam forte et praescriptioni nostrae, biennii uel triennii spatio comprehensae, obieceris. Sed ibi Gaius ita, *Saepe iustae, ac necessariae, causae, non solum annum, uel biennium, sed etiam triennium et quadriennium, et ulterius, trahunt sponsalia, ueluti ualetudo sponsi sponsaue, uel mortes parentum, aut capitalia crimina, aut longiores peregrinationes, quae ex necessitate sunt.* Nonne hic igitur aperte contra uerba nostrarum Legum et Constitutionis Imperatoriae respondet Ictus? An ea propter huius Digestorum legi, per Decreta Principum ac Rescripta, inserta Codici, derogatum aliquid existimemus? Neutiquam, salua enim res est. Differit ibi Ictus de causa plane necessaria, qua quidem existente, sponsum ad tempus, *Lege Papi* praescriptum, haud adstrictum esse, statuit

statuit Idem *Lib. I. ad L. Iul. et Pap.* unde haecce nostra excerpta, et rigorem iuris stricti, aequitati attemperat. Sed sanctiones Caesarum praesupponunt causas minus iustas, minus necessarias. Conf. *l. 2. C. de Sponsal.* ibi, *uota sua diutius ELVDI non passa est*

§. XXVIII

Hactenus, uti argumenti postulabat dignitas, institutique nostri ratio desiderabat, prolixius forsitan explicuimus, quomodo querelae dissonantiae, quae moueri hic non incommode possent, ex ipsis Legum uisceribus, haud ita difficulter, ni fallor, dissoluendae sint, ut hinc quidem nil amplius periculi uideatur impendere. Sed enim hic denuo pugnandum contra eos, qui Iuris Romani textus, huc adductos, tot interpretationibus perturbant, exagitant, et uel planissimum eorum sensum interuertunt, ut non immerito colligat quis, genuinos materiae huius fontes eos haud attigisse

§. XXIX

Non enim desunt, qui *l. 2. C. de Sponsal.* minus de termino, lege definito, sed conuentione partium potius subnixo, intelligunt, hoc in primis argumento fidenter ducti, quod uerba ibi, *PACTVS* --- adstringenda sint ad casum pacti expressi, et a partibus, de consummandis intra spatium certum nuptiis, initi. Cui quidem sententiae addictos praesertim uidemus *SALYCET. ad d. l. 2. PANORM. ad c. 5. X. de Spons.* *SCHNEIDEVIN. de Nupt. p. 480. seqq.* *BEYST. de Sponsal. P. I. Th.*

Tb. 60. FINCKELTHVS. Obs. CXI. alios. Sed quis adeo omnes iustae interpretationis Regulas ignorauerit, qui non animaduertat, hancce explicationem nec uerbis, nec menti legillatoris, esse consentaneam, sensumque textus famoli plane corrumpere? Voce enim PACTVS innuitur ipsa conuentio, ipseque contractus sponsalitijs, ibi, Qui suis nuptiis PACTVS est, post definit lex tempus, quo nuptiae debeant perferri, nec sponsalia amplius trahi, ibi, intra biennium exequi nuptias etc. Et, quomodo quaeso fatiffieret l. 4. C. Tb. de Sponsal. unde l. 2. desumpsit Tribonianus et interpolauit (quem ideo, immerito forte, carpit GOTHOFRED. ad d. l. 4.) ubi hoc effertur ita, Quod si intra biennium etc. Quod si pactis nuptiis, transcurso biennio etc

§. XXX

Neque minus uero errore grauissimo lapsi sunt illi, qui, in l. 2. C. de Repud. certam tantum facti speciem proponi, arbitrantur, quos inter eminent PANORMIT. ad c. 5. X. de Sponsal. quem magno agmine sectatur Canonistarum schola, CYN. ad l. 2. C. de Repud. BEVST. de Sponsal. P. I. Tb. 60. SCHNEIDEVVIN. de Nupt. cit. loc. IAC. GOTHOFR. ad l. 4. C. Tb. de Sponsal. Vix enim liquet, cur, iuris mysterium deficere hic, tuto dici queat. In plerisque enim Codicis Legibus occurrunt species facti, Caesaribus propositae, ad quarum dein relationem rescripta condiderunt Imperatores. Sed haec uim legis uniuersalis habere, plusquam manifestum est tot. cit. C. de Diuers. Rescript. In primis uero sententiam hanc firmat ratio, legi annexa, quam sane uniuersalem esse, et ad omnes puell-

puellas applicari posse, uix est ambigendum, ibi, *Ne opportunum nubendi tempus amittat.* Et frustra GOTHOFRED. *ad l. 4. C. Theod. de Sponsal.* extrema legis uerba urget, cum illis rationem minus principalem, et secundariam, indigent Imperatores, illaque, ceu superflua, fere omitti potuissent. Conf. quae diximus §. XXVI. Neque praetereundum hic loci, ipsam Glosfam *ad d. l. 2.* cuius tamen exiguam fat esse, in controuersis decidendis, hodie auctoritatem, nequaquam diffitemur, talem interpretationem prodidisse, prouti et opinioni huic fauent SICHARD. BRVNNEMANN. *ad l. 2. C. de Sponsal.* et complures Dd. *in d. l. 2. C. de Repud.*

§. XXXI

Alias equidem, horum textuum explanationes, quas afferunt BALD. *ad l. 2. C. de Repud.* CYPR. *de Sponsal. c. 13.* KLING. *de Caus. Matrim. p. m. 325. seqq.* SCHNEIDEVVIN. *de Nupt. cit. loc.* ceteri, hic adducere, et sub examen uocare, non uacat, cum ex dictis fat, puto, liqueat, hasce leges, ad normam rectae rationis, et inueterati Romani moris, concinnatas, legale quoddam praescribendis sponsalibus, tollendaeque obligationi, inde dimananti, praefiniisse tempus. Unde sua quidem sponte fluit, omne iudicis arbitrium cessare hic debere, quo spectat Axioma iuris, *Iudici non de legibus, sed secundum eas, iudicandum esse,* quicquid in contrarium afferant SALYCET. *ad l. 2. C. de Sponsal.* BEVST. *de Sponsal. P. 1. Th. 60.* alii, de quo infra pluribus

§. XXXII

§. XXXII

Neque uero suffecerit, Praescriptionis Sponsaliorum fundamenta, ex iure Ciuili, paucis indagasse, immo iam progrediendum quoque est ad Pontificias Leges, curatiusque inquirendum, annon et ibi huius rei latent uestigia, praesertim cum tot mirificas interpretum dissensiones hic etiam deprehendamus, quas quidem rite compositas, discussasque esse, hactenus non constat

§. XXXIII

Id quidem extra omnem dubitationis aleam longe est positum, sponsalia, ob absentiam et procrastinationem sponsi, circa consummanda illa admissam, omnino Canonico iure posse dissolui, prouti disponit Alexander III. in c. 5. X. de Sponsal. ibi, *Qui, praestito iuramento, promittunt, se aliquas mulieres ducturos, et postea, eis incognitis, DIMITTUNT TERRAM, se ad partes alias transferentes, hoc tibi, uolumus, innotescere, quod LIBERVM erit mulieribus ipsis etc. ad alia uota se transferre etc.* Sed, an spatium legale istud Iustiniani iuris etiam Decretis Papalibus omnino conueniat, an uero illud ab his correctum immutatumque fuerit, id sane est, quod ingenia Canonistarum ualde semper torfit, et maximas inter ipsos peperit lites

§. XXXIV

Nimirum plerique, ueterum in primis, interpretum existimarunt, Pontificio iuri incognitum plane

D

plane esse terminum illum triennii uel biennii, immo difertae eius dispositioni quam maxime aduersari. Sed, cum plures ipsorum fateri nequaquam auderent, sancitum hic esse aliquid in illo, a ratione Iuris Civilis alienum plane ac dissonum, eo procefferunt temeritatis ii, ut textus, quibus Praescriptionem Sponsaliti- am fulciri maxime, supra probauimus, contortis fere interpretationibus, obfusarent, et, anxie conquisitis undique momentis, nullum eius uestigium ibi reperiri, tuto contenderent. Vid. PANORMIT. *ad c. 5. X. de Sponsal.* COVARRVV. *de Sponsal. P. 1. c. 5. n. 77.* BALD. *in c. 7. X. de Const.* ANTON. BVRG. *in c. 1. X. de Empt.* ALCIAT. *ad c. 1. X. de Offic. Ord.* Immo et isti, qui alioqui, sponsalibus consummandis legitima spatia Ius Codicis praescripsisse, lubenter agnuerunt, sacros tamen canones hic non dignatos leges seculares imitari, confidenter fat pronunciant, quam quidem sententiam tutari, uidemus, plerosque recentiores Iuris Canonici interpretes

§. XXXV

Nec argumenta ipsis desunt, quae, ad sententiam suam stabiliendam, asserant. Praecipuum eorecidit, uti ex PANORMITANO, aliisque, antea a nobis allegatis, abunde liquet, quod Pontifex *in alleg. c. 5.* certi ac legalis spatii minus iniiciat mentionem, sed indistincte, ac simpliciter, facultatem concedat sponsae a contractu sponsalicio recedendi, et ad alia sese uota transferendi, uerbis plane indefinitis; ibi, *Liberum erit, unde, indefinitam sponsalia rescindendi libertatem datam esse, haud inique colligiqueat. Neque immerito*
Decre-

Decreta Pontificia a Iure Romano discessisse, afferunt, quod quidem, sponso in exteris regionibus longe peregrinante, sponsae imminet fornicationis periculum, et merito negligentia illius sit coercenda, qui uota sponsae turpiter eluserit. Glossam quoque ad l. 2. C. de Sponsal. licet de Iure Romano praescriptionem admittat, tamen, quoad canones, dissentire, ob uerba *Secundum leges*, monet PANORMIT. ad d. c. s. licet ipse deinceps de hac re ualde dubitet

§. XXXVI

Quaquam autem momenta haecce specie cuiusdam canonicae superbiant aequitatis, tamen, si ea acriore ponderes iudicio, uel falsa, uel huc minus cogrua, deprehendes. Id enim apprime obserues, uelim, ipsa d. c. s. uerba aliam plane, nostraeque sententiae omnino consentaneam, suadere interpretationem expositionemque. Ex uerbis enim, *Si dimittunt terram, se ad partes alias transferentes*, satis apparet, non ob quamcunque sponsi absentiam, libertatem sponsalibus renunciandi sponsae concedere Papam, sed tunc demum, *si dimittat terram, ad partes alias sese transferens*, adeoque reuertendi animum penitus abiiciat sponsus? Quid, si uero certa spes adsit, fore, ut redeat ipse? Hocce sane sanctione Papali haud comprehensum esse omnino arbitramur, uel ideo, quod dimittere terram non possit dici iste, qui consilium breui patrium reuiscendi solum cepit, nec ad partes sese transferre alias, qui in uicinia, quamuis extra prouinciam, commoratur

D 2

§. XXXVII

§. XXXVII

Quamuis ergo Ius Pontificium discedat a dispositione Ciuiliū Legum, quod, sponso domicilium mutante, sponsae facultatem tribuat sponsonem matrimonialem prorsus interrumpendi, quod tamen a Romanis nullibi constitutum esse, nemo fortassis ibi inficias, id nihilominus plane haud effecerit, ut ea propter, diuersi quidpiam a Papa rescriptum fuisse, censeamus, ita, ut potius, sicubi desponsatus discedat reuersurus, praescriptionem illam Caesarei Iuris etiam in foro Ecclesiastico admittendam esse, statuamus. Versamur omnino in materia iuris correctorii et exorbitantis, quod semper strictissime est interpretandum. Cui quidem et haec accedit non contemnenda ratio, quod Iuris Romani, ac Cononici, non temere statuenda sit differentia, cum, inter utrumque mirificam quandam harmoniam ubique apparere, sat distincte ipse iudicet Pontifex in *c. 1. X. de Nou. Oper. Nunt.* et communiter affirmant Dd. Et, cum manifestum sit, in dubio, quoties inter iura haec quaedam offenditur differentia, decisumque quid minus in alterutro certo comprehenditur, alterius definitioni minus litigiosae insistendum utique esse, tuto in hacce quoque re ad sanctionem Regulamque Iustinianaeae legislationis confugiendum esse, liquet. Conf. GLOSS. *ad c. 5. X. de Sponsal.* SYLVESTER *de Sponsal. qu. 16. cas. 4.* MENOCH. *de Arbitr. l. 2. cent. 5. c. 455. n. 7.* LINCK. *ad Decret. L. IV. tit. 1. pag. m. 630.* STRYK. *de Dissens. Sponsal. §. 4. p. 149. ibique*

ibique allegati Dd. BARDILI de Dinort. ex Caus. Desert. Tb. 33. alii

§. XXXVIII

Quae hucusque autem, secundum praescripta ac genuina Iuris principia, late disceptauimus, ac prohibuimus, eo collineant, ut demonstraremus, malitiosam desponsatorum desertionem, uel cunctationem, moramque, puellis mirifice perniciosam, spatio, legibus praefinito, elapso, id operari, eundemque producere haud inanem effectum, ut dein conuentio sponsalitia, omneque ius acquisitum, e medio tollatur, extinguatur penitus, sponsisque liceat, sine infamiae nota, quam lex irrogat iis, qui bina contrahunt sponsalia *l. 13. §. 2. n. de bis qui not. inf. arrharum dispendio, uel ulla alia poena, in alterius peruenire coniunctionem*

§. XXXIX

Accipienda tamen, quae diximus, ita sunt, si quidem sponsa hocce beneficio, a iure indulto concessoque, ultro uti, illudque exercere, uelit, cum alias inuito benignitas non abtrudatur *l. 69. n. de R. I. Quid si ergo sponsus, sciente, ac consentiente, sponsa, peregre abierit, uel alia ratione consummationi nuptiarum, licet ob causas non necessarias, iniiciat moras? Tunc sane, licet spatium legitimum iamdum effluerit, sponsalia rescindenda haud sunt. SANCHEZ de Matrim. Lib. 1. Disp. 54. n. 13. Quinimmo etiam, cum sponsa peregrinanti sponso minus contradicat, ipsique itineris longinquitas, ac difficultas expeditionis,*

D 3

haud

haud fuerit incognita, expectandus est eius reditus, licet absentia aliquanto diuturnior sit, cum discessus, animo redeundi factus, tacitam sponsaliorum renunciationem, tacitumque repudium, non inducat, nec, uota sua eludi diutius, iure conqueri queat sponsa, quae, cum debuisset, non contradixit, neque facultatem, lege permissam, sibi reseruauit

§. XL

Neque uero minus quoque locum sibi uindicat Sponsaliorum Praescriptio, si sponsa pacti initi differat complementum, sponsum temere exagitet, et in mora sit constituta. Sponsus et sponsa sunt correlata in matrimoniali negotio. Atqui hoc exigit natura correlatiuorum, ut ius, constitutum in uno, ad alterum etiam porrigatur, et, quod dispositum est in hoc, id etiam in illo censeatur dispositum. Nec patet, cur non pari iure gaudere debeat sponsus, quale quidem sponsae benignitas Principum indulsit. Id certe, quod inconsideratius forte obiecerit quispiam mentem nequaquam commouere ualet, quasi in omnibus iuris textibus, huc spectantibus, soli sponsae libertas ea singularis tribuatur, cum illi exemplificatiue tantum (ut totam rem paucis complectamur) non dispositiue, loquantur

§. XLI

Nunc quidem, perueniamus etiam, necesse est, ad controuersiam illam uulgatam quidem, nec tamen leuioris momenti, an quoque sponsalia de praesenti praescriptione hacce, tollantur, ac rescindantur. Equidem, si argumentum istud ex Pontificii

tificii iuris principiis diiudicare uelis, utique negatiua magis arriserit. Cum enim a Pontificibus, in primis Alexandro III. c. 3. X. de *Sponsa Duorum* inuenta fuerit distinctio illa sponsaliorum memorabilis, simul quoque id Decretis suis constituerunt Ipsi, ut sponsalia, quae uocant, de praesenti, cum coniugio eandem plane sortirentur naturam, unde iidem quoque effectus, quos, rite celebratum, alioqui producit matrimonium, ipsis attributi, immo eadem uinculi indissolubilitas (sit uenia uerbo) quali matrimonia Lex diuina apprime, humanaeque, communiuit, indita est, uti ex tot iuris Canonici textibus fat elucet, et communis interpretum, Pontificiorum, habet opinio

§. XLII

At enim ii, qui harum Papalium hypothesum indolem exactius indagarunt, quemadmodum distinctionem illam sponsaliorum, iuri Ciuili prorsus incognitam, et quae nec idiomati Teutonico rite quadret, sed, ab inanibus uerborum formulis petita, subtilitatem sapiat haud infimam, prorsus reiiciendam esse, non adeo inique existimarunt, praeeunte iam ipso LUTHERO *Tr. von Ehe = Sachen*. Conf. in primis CYPRIANI *de Sponsal. c. 4.* ita quoque, sponsalia quaeuis a coniugio ipso quam maxime disiuncta esse, strenue ostenderunt

§. XLIII

Et uero, momenta (libet enim, licet forsan, rem, a proposito paullum alienam, neque tamen hic

hic plane peregrinam, latius persequi) quae quidem, ad conuentiones nuptiales ab ipsis discernendas nuptiis, a Nostratibus adducuntur, plane idonea esse, et sententiam hancce optime confirmare, quilibet nobiscum agnouerit. Sane insignis illa disparitas uel inde liquet, egregieque comprobatur, quod sponsalia sint futurarum nuptiarum repromissiones, uti ad rem edisserit omnino Ictus in *l. 1. π. de Sponsal. matrimonii uero indissolubile uinculum constituat consensus, praesentibus adhibitus nuptiis. Conf. Nou. 18. et. 22.* Merito igitur constituendus est geminatus diuersusque consensus, quam quidem sententiam grauiter confirmant, Paullus *l. 7. π. de Sponsal.* Iulianus *l. 11. π. eod.* qui, foedera nuptialia ab ipso coniugio perspicue separant, ac distinguunt. Quid, quod ipsum lus Pontificium id agnoscat, probeque fat delectat, uti ostendit *can. 30. qu. 2.* Nec animum flectat forte Regula Vlpiani, quae extat in *l. 30. π. de Sponsal.* exinde in Canones relata, quippe quam non de consensu simplici et sponsalicio capias, sed coniugali potius, et, cum ipsamet ductione in domum, Romanis olim frequentata, iuncto, quae hocce casu traditionis loco est, et pacto stipata, ualidam producit obligationem *l. 48. π. de Pact.* Conf. omnino CYPRI. *de Sponsal. c. 5. §. 1. seqq.*

§. XLIV

Ex iis, quae prolixius forsan, quam praesentis materiae admittit tractatio, attulimus, facili negotio concluditur, quam maxime obligatio, ex sponsalibus de praesenti resultans, praescriptione rite adimpleta, peri-

perimatur, immo quantum conuentiones, de matrimonio contrahendo in itae, ab hoc ipso discrepent, siquidem uel indolem praescriptionis huius intueare. Quamuis enim sponsalia, ob moram alterutrius desponsatorum, uel etiam absentiam, minus necessariam, postquam lapsus est legitimus terminus, retractari queant, idem tamen de connubio ipso, quod individuum uitae consuetudinem continet. § 1. *I. de Patr. Potest.* nullibi constitutum legimus. Coniugi enim, non malitiose absenti, nec desertori manifesto, nullam plane iacturam affert absentia, nec uinculum illud, a Deo nexum, diffecat, sed idem illud tamdiu illibatum manet, donec ad praesentem certa mortis alterius penetrarit notitia. *l. 16. §. 14. π. de Diuort. Authent. Hodie C. de Repud. Nou. 117. c. 10. et 11. c. 19. X. de Sponsal.*

§. XLV

Immo quoque memorabilis Sponsaliorum et matrimonii differentia, praescriptionisque, ad negligentiam morosorum puniendam, lege sancitae, ratio, sat, puto, indicant, non eo adigi posse alterutrum desponsatorum, ut alterum peregrinantem, absentemue, sequatur. Cum enim nequidem diutius, quam tempus legale currit, expectare teneatur sponsa, quanto minus, ut sponsum, licet hic non uagetur, sequatur, ipsi erit iniungendum? Quae omnia secus in uxore obtinent, quae maritum, etiam relegatum, haud deferere, sed ubique eum comitari, regulariter necessum habet. HARTMANN. PISTORIS *L. 4. Obs. 148. n. 13. SVRD. de Aliment. tit. 7. qu. 26. n. 6. PEREZ. ad π. tit.*

tit. de R. N. n. 17. quicquid hic aliquatenus differat
 RICHTER. *L. 1. Dec. 99. n. 8*

§. XLVI

Id uero prius, quam de usu argumenti huius hodierno quaedam commemoremus, disquisitionem omnino mereri nobis uidetur, an sponso, qui nec erubescit, procrastinatione molesta, fidem, sponsae datam, infringere, neque iustas absentiae causas allegare potest, elapso illo spatio legali, competat ius, *largitatem sponsalitiâ condicendi?* Neque enim interpretum hac de re sententias adeo consonare, competentum est. Decisio quidem affirmatiua uel ideo placuerit, quod donationi isti, tacita quadam potestate, insit conditio nuptiarum, qua quidem haud existente, illa simpliciter irrita redditur, ac reuocatur, *l. 16. C. de Donat. ante nupt.* cum intuitu fiat ipsa futuri matrimonii *l. 15. C. dict. tit.* immo tunc quoque rite urgeatur repetitio, sicubi quicquam, consummationi coniugii nimis aduersum, superueniat, *Conf. l. 3. C. de Sponsal. l. 2. C. de Donat. ante nupt.* At magis est, ut sponso facultatem illam hodie casu prorsus denegemus. Sponsalitiâ sane donationis ea est indoles, ut ob causam quandam futuram celebretur ipsa, qua quidem non secuta, actione, rite instituta, exigi datum repetique posse, uix est, quod ambigas. Haecce tamen accepti restitutio tum cessat prorsus, si non per reum, sed per ipsum dantem, steterit, quo minus causa illa sequatur, quam quidem singularem regulæ exceptionem fat inculcant *l. 10. et l. ult. C. de Condict. caus. dat. caus. non sec.* Immo
 spon-

Sponsus, temere moras nectens, sic, ut puella opportuno nubendi tempore propemodum excidat, poenas luat proteruitiae, par est, neque ratio iuris patitur, ut dilatio negotii, comprimis ex dolo animi proposito resultans, alicui unquam proficit. *l. 173. §. 2. π. de R. I. Conf. omnino TABOR. Relat. Argent. 74. ibique citati*

§. XLVII

Huc usque disquisitionum fuit, quatenus locum sibi Sponsaliorum vindicet Praescriptio, nunc etiam effectus, utilitasque, huius argumenti, quam istud in foris Germaniae praebere queat, penitus inspicienda est. Equidem, quod ius attinet Romanum, illo praescriptionis huius usus non exiguus fuit, uti iam supra ostendimus, sed qui tamen non ita pateret late, propter libertatem illam, ob causas etiam lenissimas, sponsalibus renunciandi, Legibus Civilibus concessam. At cum aevo hodierno infinita illa facultas plane sublata fuerit, et reprobata, quod quidem partim Christianae Religionis principiis, post demum rite excultis, partim Canonicis Legibus, in Germaniam pridem inuectis, immo et Teutonicae fidei, quam uiolare, maioribus sacrilegii instar erat, haud immerito tribueris, certo inde quisque colligat, ampliorem nostro seculo Praescriptionis Sponsalitiaie debere esse dignitatem

§. XLVIII

Obseruandum tamen hic in primis est, quam plures esse interpretes, qui quidem, sponsalia, ob absentiam alterutrius, uel nimiam cunctationem de-

E 2

spon-

Sponsatorum, praesertim malitiosam, rescindenda esse, lubenter concedunt, sed uero, spatium istud, iure Romano praefixum, neuiquam admittendum esse, arbitrantur, immo commentum, uti uocant, peregrinae legis in foris Germanici Regni nusquam fuisse receptum, acriter contendunt. Argumenta sat speciosa proferunt iidem, et praecipue urgent, Civile ius, licet iam pridem in Imperium nostrum introductum sit, immo ab Caesare ipso, Ordinibusque Imperii confirmatum, merito tamen haberi pro sanctione, quae deum obtineat in subsidium

§. XLIX

Postea uero et hinc promunt, quo praestantiam Iuris Iustiniani, quoad hancce materiam, penitus conuellant, cum amplissimam autoritatem Canonicae legislationis, quam, in causis spiritualibus, ad quas, nescio, qua de causa, matrimoniales uulgo referuntur, in dicasteriis nostris iam dudum occupauit, feliciterque conseruauit, huc arcessunt, ideo, quod arbitrentur iidem, dispositionem Romanae constitutionis a Papa fuisse immutatam. Neque minus quoque euitari periculum fornicationis, sponsae imminens, conscientiae eius tanto celerius consuli, putant, si iudicis prudentis arbitrio temporis determinatio potius relinquatur, qui quidem, ratione circumstantiarum, augere illud, uel minuere, queat, ita, ut, elapso spatio, petitione partis innocentis desertae rite praemissa, ac processu praeuio, hac in materia usitato, legitimeque pertractato, sponsalitiū dissolutioni pacti Ecclesiasticus iudex officium suum accom-

commodet. Conf. GERHARD. *de Coniug.* §. 612. SCHNEIDEVVIN. *ad tit. de Nupt.* n. 46. BEVST. *de Sponsal.* P. 1. Th. 60. CYPR. *de Sponsal.* c. 13. §. 70. *segg.* BARDILI *de Divort. ex caus. desert.* th. 33. NICOLAI *de Divort. et Repud.* STRYK. *ad BRVNNEM. Ius Eccles.* l. 2. c. 17. §. 27.

§. L

Nihilo tamen fecius, quam maximi uideantur ponderis haecce uaria momenta, uix sufficiunt eadem huic liti, uti par est, componendae. Quamuis enim lubenter concesserimus, liti Romano per legem expressam, uel consuetudinem contrariam derogari, illudque penitus aboleri, et Iuris Pontificii, quod matrimonialia praefertim attinet negotia, in foris, et (quod mirum) Protestantium, egregium eminere ac stare usum, dignitatemque, id tamen, quem fugiat, pro Iuris Communitis obseruantia tamdiu esse praesumendum, donec consuetudo contraria, eaque legitime praescripta, ut ait Pontifex *c. ult. X. de Consuetud.* comprobetur? Quis, quaesio, dubitet, Iustiniani Iuris dispositiones, etiam in eiusmodi causis, quibus earum nulla superest autoritas, quatenus Canonibus haud repugnent, immo de re, his non ita perspicue decisa, disponant, prout de Praescriptione Sponsaliorum iam supra pluribus probauimus, pro norma certa esse asseruandas retinendasque?

§. LI

Neque animum fortasse disturbant cetera momenta, in primis a fauore sponzarum desumpta, ma-
 E 3 turan-

curandisque ipsarum uotis, cum non liqueat, quomodo biennii, uel triennii, spatio conditionem nubendi statim amittat puella. Sane ratio iuris non admittit, sponso, ex probabili, licet minus necessaria, causa, absentis, uel alias moras, sine culpa sua, necerenti, praecudicium quoddam afferri, cum nemo beneficiis iuris temere sit defraudandus. Cessat equidem, nostra aetate, exterminata pridem Legis *Papiae* sanctio, generaliter spectata, unde originem praescriptionis deriuant interpretes, de quo supra, sed, inde rationem finemque huius Legis, hodierno quoque statui maxime consentaneum, simul interiisse, temere haud existimes. Cui et hoc accedit, non ita facile sponsalia a Iudice Ecclesiastico dirimenda esse

§. LII

Sed non solum legibus, et argumentis, inde desumptis, sed etiam exemplis, pugnandum est. Memorandum enim, iam pridem in Proto-Synedrio Supremo Ecclesiastico, quod floret Dresdae, secundum Iuris Civilis praecepta fuisse pronunciatum, uti ex duobus Rescriptis haud ita obscure liquet, quae, quamuis proprie de coniugatis loquantur, ob identitatem tamen rationis merito ad desponsatos proferuntur. Vid. ea apud CARPZOVIUM *Iurispr. Eccles.* L. III. Def. 60

§. LIII

Interim tamen, quicquid iam, ad auctoritatem Romanarum Legum, hac quoque in parte, in foro Teuto-

Teutonico afferendam, adduxerimus, nequaquam dif-
fitemur, sed lubenter concedimus, in multis Confi-
storiiis Germaniae, in primis Saxonis Electoralibus,
obseruantia quadam, moreque, iam pridem ibi rece-
pto, tempus praescriptionis fere negligi, illudque
potius ab iudicis dependere arbitrio, ita, ut nonnun-
quam biennium uel triennium, aliquando et annus
unicus, ad dissoluenda, ob nimiam tarditatem ab-
sentiamque, cum primis ex proposito doloso profes-
tam, quam quidem Desertionis Malitiosae uoce de-
notare solent, rescindendaque sponsalia, legitime
alioqui nexa, sufficiat, prouti de eo testantur MEY.
P. 4. Dec. 7. NICOLAI de Diort. et Repud. c. 3. n. 16.
STRYK. *ad Ius Eccl. BRVNNEMANNI L. 2. c. 16. §. 9.*
ibique allegati

§. LIV

Ceterum, id nec hic locorum praetermittendum
esse, arbitrati sumus, Processum Desertionis, quem Ro-
mana Iurisprudencia penitus fere ignorat, moribus
hodiernis, apprimè Saxonum, introductum, et in
foro frequentissimum, non solum inter coniuges, ob
malitiosam desertionem, diuortia impetraturos, lō-
cum sibi uindicare, sed etiam a desponsatis omnino,
coram Ecclesiastico iudice, ex eadem causa intentari
posse. Cuius rei ratio cuique facile constat. De
hoc uero processu hic aliquid attingere, non lubet,
nec instituti patitur ratio. Illa enim, quae tunc usur-
pantur, sicubi iste ab iis, qui matrimonium, rite ini-
tum, colunt, hactenus instituatur, ad uinculum eius
plane disrumpendum, quidni et multo magis tunc
de-

debeant obtinere, si alteruter desponsatorum fraudulento animo hinc in exterarum regiones discedat, cum difficilius multo coniugium dissoluatur, quam sponsalitus contractus? Conf. huc CARPZOVIVS *Iurispr. Eccles. Lib. 3. Def. 56. seqq.*

§. LV

Denique hic aliqua subnectenda forent media, quorum quidem omnium fere origo moribus Germaniae adscribenda, et quibus puellae contra sponsum, desertorem, succurratur. Quorsum in primis referenda est missio in bona absentis, ut alimenta inde consequatur. CARPZ. *Iurispr. Eccles. L. 2. Def. 36.* immo etiam, ut eo citius se sistat iudicio, et desertionis alleget causas. Nec non iniuriarum actione iniuriam recte vindicat sponsa, quae per cunctationem desertionemque, iniquo consilio factam, ipsi infertur, COTHMANN. *Vol. 1. Resp. 10. n. 25.* MEV. *P. 5. Dec. 195. et P. 8. Dec. 42. n. 3.* Tandem quoque actio in factum L. Aquiliae, ex sponsalibus non consummatis, resultat ad damni, inde accepti, restitutionem, PETR. FRANCISC. DE TONDVT. *Resol. Benef. P. 1. c. 116. n. 1. et 2.* SANCHEZ. *de Matrim. L. 1. Disp. 49. n. 12. seqq.* Verum, haec, fusius persequi, non concedit propositi nostri ratio, cum, momenta Praescriptionis Sponsaliorum tantum, exhibere paucis, atque enodare constitutum fuerit, pro quo labore exantlato sit

SOLI DEO GLORIA

ULB Halle

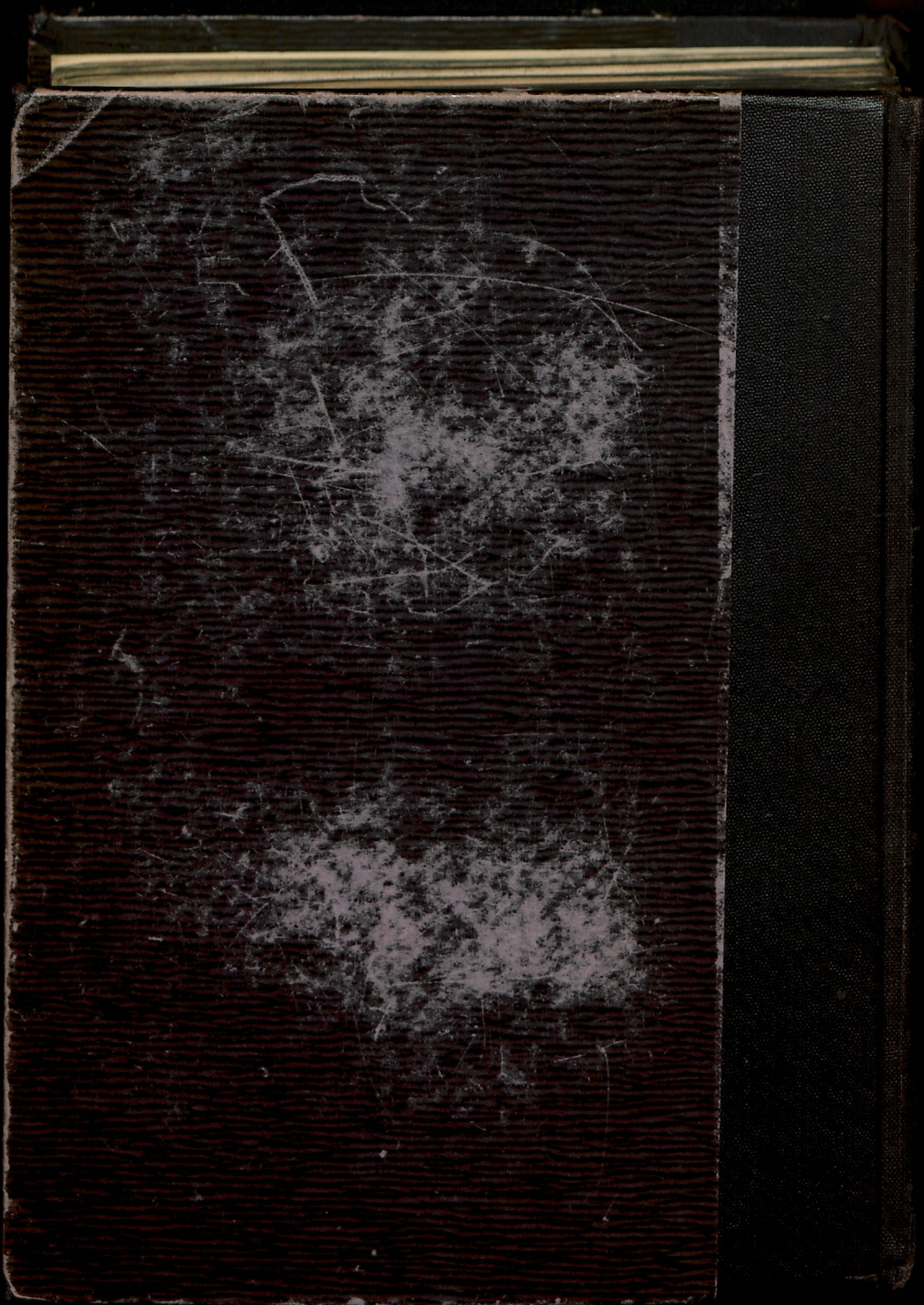
3

000 654 957

TA-0C

1718

1719
56
7

Q. D. B. V.
DISSERTATIO IVRIDICA
DE

**PRAESCRPTIONE
SPONSALIORVM**

QVAM
PRAESIDE

**D. CHRISTOPH. HENRICO
BERGERO**

INSTITVTIONVM P. P. DICASTERIORVM
IVRIDICORVM, QVAE VITEMBERGAE
FLORENT, ITEMQVE IVDICII PROVINCIALIS IN
MARCHIONATV INFERIORIS LVSATIAE
ASSESSORE

D. VIII. IVL. MDCCXIX

PVBlicAE ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMITTET
AVCTOR

**FRIDERICVS LVDOVICVS
BERGER**

VITEMBERGA SAXO

VITEMBERGAE
LITERIS AVGVSTI KOBERSTEINII
M DCC XXIV

